

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**TEZĂ DE DOCTORAT
-REZUMAT-**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Lucia-Ruxandra ȘOPTERIAN (STRETE)**

TÂRGU-MUREȘ

2014

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**ION D. SÎRBU.
STUDIU MONOGRAFIC
-REZUMAT-**

COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:

Lucia-Ruxandra ȘOPTERAN (STRETE)

TÂRGU-MUREȘ

2014

CUPRINS

ARGUMENT.....	4
I. CONTEXTUL BIOGRAFIC.....	26
II. ION D. SÎRBU ȘI CERCUL LITERAR DE LA SIBIU.....	40
III. STRATEGII NARATIVE ÎN PROZA LUI ION D. SÎRBU.....	51
IV. DIMENSIUNI ALE MEMORIALISTICII.....	81
V. DRAMATURGIA LUI ION D. SÎRBU.....	146
VI. ION D. SÎRBU ȘI LITERATURA PENTRU COPIL.....	153
CONCLUZII.....	190
ADDENDA ION D. SÎRBU – FRAGMENTE AUTOBIOGRAFICE (SELECTIV).....	196
BIBLIOGRAFIE.....	208

ION D. SÎRBU
STUDIU MONOGRAFIC
-REZUMAT-

Prin teza de față ne-am propus să realizăm o analiză a operei lui I.D. Sîrbu dintr-o perspectivă care să îmbine atât modalitatea tradițională folosită până acum de majoritatea exegeților creației sale, cât și una modernă, reunind la rândul ei alte câteva metode: analiza de text, evaluarea sintetică, excursurile de tip naratologic, observația de tip sociologic și, nu în ultimul rând, abordarea stilistică a unei creații încă insuficient explorate. În cazul lui Ion D. Sîrbu, opera și biografia au, am putea spune, aspectul unor vase comunicante, astfel încât opera e importantă nu atât în sine, prin reliefurile sale pur estetice, cât și prin biografia spirituală a celui care o scrie. De altfel, Nicolae Manolescu în *Istoria critică a literaturii române* îl consideră pe omul Ion D. Sîrbu ca fiind superior operei, printr-o biografie ieșită din comun, care își pune amprenta, fără îndoială, asupra destinului literar al scriitorului, care „astăzi plătește, se pare, pentru exagerarea valorii unei opere onorabile, dar nu mai mult. Omul este incontestabil superior operei, prin caracter, dar și printr-o biografie ieșită din comun, care ar fi putut oferi material atât pentru ficțiune cât și pentru memorialistică”. Gheorghe Grigurcu e cel care accentuează asupra dimensiunii est-etice a operei lui Ion D. Sîrbu, evaluând predispoziția critică și autocritică a unui scriitor cu o percepție deosebit de atentă, adesea necruțătoare asupra realității epocii comuniste, asupra vieții culturale a acelei perioade marcate de lașități, compromisuri și demisii morale: „Să nu pierdem din vedere că Ion D. Sîrbu a fost și un critic sagace al vieții culturale din perioada totalitară. El a perceput între primii notele ei de tendențiozitate, conformism, mimetism care au dus la construirea la început a unei scări de valori ce reflecta în chip scandalos paradigma propagandei, apoi a uneia mixte, prin care cârmuirea dovedea o anume abilitate, voind a se orna cu câteva nume de scriitori a căror valoare a fost nu o dată exagerată inclusiv din pricini de megalomanie oficială”.

Scopul cercetării noastre îl constituie, așadar, analiza critică a creației lui Ion D. Sîrbu, prin recursul la diverse metode, precum analiza de text, metoda comparativă sau

cea analogică, evident cu raportare permanentă la ceea ce s-a scris despre Ion D. Sîrbu până în prezent, aceasta deoarece interpretarea unei opere, în general, nu poate eluda contribuția criticilor români importanți care au fost preocupați de opera lui Ion D. Sîrbu; de aceea, am acordat o pondere deosebită receptării critice a operei lui Ion D. Sîrbu. Astfel, Nicolae Oprea, Daniel-Enache Cristea, Antonio Patraș și Lelia Nicolescu pot fi considerați ca fiind cei mai importanți exegeți ai operei lui Ion D. Sîrbu, cercetători au explorat dimensiunile și palierele cele mai diverse ale acestei creații, căutând mijloacele, instrumentele de investigare cele mai adecvate pentru a evalua creația în structurile sale intrinseci, dar și orizontul spiritual al autorului acesteia. Având ca punct de plecare, necesar și obligatoriu, aceste studii critice, am încercat să stabilesc, pentru început, diagrama principiilor metodologice de analiză, pentru ca teza de față să conțină și un caracter inovator, prin metoda de cercetare complexă și diversificată aplicată asupra operei lui Ion D. Sîrbu, acordându-se, pe de altă parte, atenție unui sector prea puțin aflat în prim-planul interesului cititorilor și anume literatura pentru copii.

Trebuie menționat faptul că Ion D. Sîrbu nu s-a supus regulilor, canoanelor și normelor colectivității, nici măcar în cadrul Cercului Literar, unde, de altfel, scriitorul nu ocupa o poziție de prim-plan. De asemenea, trebuie să precizăm că revolta lui Ion D. Sîrbu s-a orientat cu prisosință și împotriva colectivizării oamenilor și a conștiințelor, împotriva sistemului de gloată, restrictiv și nediferențiat în care era obligat să se manifeste. Astfel, în opera și biografia sa se regăsește ideea, bulversantă, atroce, a complicității cu o doctrină oprimentă, cu o ideologie discreționară, față de care resimțea repulsie și oroare. Dacă vom încerca să interpretăm literatura scrisă în această perioadă dominată de ideologizare forțată, prin grila traseului biografic al scriitorilor, „înțelegi ca personaje ale unei istorii în marș”¹ îl putem încadra pe Ion D. Sîrbu în categoria acelor scriitori a căror existență se situează în cadrele a ceea ce am putea numi *model moral*, tocmai prin mișcarea de recul în fața dogmelor comuniste, prin intransigența morală, prin expresivitatea revoltei pe care o exersează continuu scriitorul.

¹ Constantin Cubleşan, *Un model moral*, în „Familia”, nr.6, 1999, p.66

Biografia și opera lui Ion D. Sîrbu sunt domenii convergente și complementare, care au atras interesul exegeților. Comentariile critice asupra operei lui Ion D. Sîrbu au drept moment inițial anul 1956, bibliografia sa ajungând să întrunească 18 titluri în volume și 164 în periodice, pentru intervalul antum 1956-1989, respectiv 30 de titluri și 92 referințe în intervalul postum, 1990-1998, cărora, în anul 1999, li s-au adăugat primele trei cărți consacrate scriitorului, venite în continuarea studiilor substanțiale din *Caiete critice* din 1995. Într-o carte apărută în 2003, se arată faptul că, în cazul lui Ion D. Sîrbu, „critica publică își asociază autobiografiile, memoriile, volumele de corespondență, utilizând opera doar pentru a găsi argumente în favoarea unui portret cultural al scriitorului care reflectă atât orizontul de așteptare al publicului, cât și dorința comentatorului de a avea un impact direct în zona politico-socială. Amploarea metatextului, măștile propuse de autorul însuși, multiplicarea semnalelor către cititorul model, promisiunile dezvăluirii culiselor creației și ale vieții scriitorului sunt fundamentul pe care se clădește notorietatea culturală a lui Ion D. Sîrbu confundată frecvent cu excelența literară.”² Premoniția morții și simțul eticului foarte bine articulat determină, în mare măsură, conformația estetică și morală a operei și tectonica biografiei lui Ion D. Sîrbu. Pe de altă parte, trebuie subliniat faptul că o operă de o atât de mare complexitate cum este cea a lui Ion D. Sîrbu presupune valorificarea unor metode de cercetare dintre cele mai diverse. O teză de doctorat despre Ion D. Sîrbu trebuie să releve, dacă nu fațete, dimensiuni sau aspecte inedite ale creației, măcar o modificare de unghi al interpretării, o schimbare a perspectivei din care este percepută această operă, în cazul nostru, prin grila corespondențelor, relațiilor și corelațiilor dintre biografie și operă, ca modalitate de a exprima și a aproxima unele valențe ale operei mai puțin relevate anterior, valențe care se concretizează în cultul adevărului și al responsabilității morale pe care I.D. Sîrbu l-a exersat în operele sale, dar și în gesturile sale culturale cu caracter de exemplaritate, chiar dacă efectuate într-o ambianță anodină, într-un univers ce se făcea remarcant prin tendința spre anonimizare, spre.

² Gabriela Gavril, *De la "Manifest" la "Adio, Europa!": Cercul literar de la Sibiu*, Editura Universității Al. Ioan Cuza, Iași, 2003, p. 201

Se poate spune că Ion D. Sîrbu a fost, alături de alți intelectuali, o reprezentare emblematică a conștiinței de sine a unei epoci și a unui context social care poate fi extras din tectonica operei sale, în aspectele sale cele mai reprezentative. Actualitatea operei lui Ion D. Sîrbu rezidă, am putea spune, din conștiința responsabilității morale și estetice, dar și dintr-o la fel de consistentă conștiință a continuității de viziune, stil și gândire pe care scriitorul, ca reprezentant al grupării cerchiste, o avea cu prisosință. Desigur, o astfel de operă nu poate fi înțeleasă la cote adecvate decât dacă sunt percepute relațiile, corespondențele și interdeterminările dintre contextul social sau cultural și scriitura. Spre exemplu, referirile la spațiul carceral sunt cât se poate de emblematic pentru un scriitor cu o conștiință atât de intransigentă, care convoacă în orizontul spiritualității sale și acceptarea condiției sale, dar și revolta, sarcasmul, dar și însemnele unei înțelegeri nuanțate a unei realități anomice, contradictorii, constrângătoare: „Și-a acceptat destinul exclamând în stilu-i ironic: „Nu-i nimic îmi place pușcăria mea liberă și independentă. Sunt aproape fericit, am dreptul la pachet și vorbitor, mă pot plimba singur în fiecare zi, mi s-a ridicat interdicția de a citi și a scrie” sau, un alt pasaj, la fel de ilustrativ pentru capacitatea autorului de a-și cunoaște, înțelege și nuanța percepție de sine și percepția unei alterități agresive: „Dintre toate pușcăriile mele, Craiova mi se pare astăzi a fi cea mai cumplită și cea mai absurdă. Fiindcă e pe viață. Am dreptul la pachet și vorbitor, la plimbare, dar nimeni nu îmi trimite pachet, nimeni nu mă cere la vorbitor, chiar și la plimbare merg totdeauna singur, singur, singur. De aproape 15 ani (până în 1972 mai aveam câțiva colegi de bîrfă și cărciumă) nu mi-a mai intrat niciun prieten în casă; nici nu am prieteni în acest oraș («cel mai mare sat universitar din țară», faima Universității sale reducându-se la faima echipei de fotbal), am doar câteva cunoștințe prudente și mai mulți vecini sau colegi respectuoși, dar timorați”. Acest acut sentiment de captivitate și de suferință pe care scriitorul l-a resimțit cu acuitate explică, în mare măsură, ideea dublului exil, pe care o asumă Gheorghe Grigurcu, exil „mai întâi pe plan literar, taxat fiind cu condescendență de către cerchiști care nu-i vor fi cunoscut scrierile de căpetenie. (...) Apoi în sens biografic. Întrucât, după experiențele prizonieratului sovietic și ale detenției în gulagul indigen, ca și ale interdicției de semnătură, Ion D. Sîrbu a ajuns un tipic «exilat intern»”.

Metodele valorificate în explorarea operei lui Ion D. Sîrbu au fost folosite în funcție de relieful operei, cu scopul de a se adecva la semnificațiile creației. O astfel de metodă, analiza estetică a textului literar, ne-a permis, pe de o parte, investigarea, explicarea și valorizarea textului ca valoare semantică, estetică și etică intrinsecă, fără, însă, a anula cu totul detenta spre alte domenii, conexe, ale cunoașterii (filosofie, psihologie, sociologie). Unul din obiectivele pe care le-am urmărit a fost acela de a descoperi, investiga și analiza acele laturi sau dimensiuni ale operei lui Ion D. Sîrbu mai puțin explorate anterior, e vorba mai ales de analiza literaturii pentru copii, ca parte integrantă a acestei creații complexe și diverse. Pe parcursul acestei cercetări, am putut observa întrepătrunderea a două mitologii, circumscrise principalelor preocupări ale populației, cea a mineritului și cea a păstoritului, pe care Sîrbu le valorifică în volumul *Povestiri petrolene*.

Demersul nostru critic este o încercare de clarificare a orizontului estetic al operei lui Ion D. Sîrbu și, în același timp, o cale de pătrundere în opera unui scriitor, prin analiza valorilor morale și estetice desprinse din opera sa. Această cale de cercetare este una interdisciplinară, în măsura în care, pentru a asuma convergența dimensiunilor creației, am implicat metodologii provenite din mai multe domenii, complementare, precum psihologia, filozofia, religia, sociologia etc. Opțiunea pentru opera lui Ion D. Sîrbu, a fost determinată tocmai de singularitatea acestui scriitor care, prin întreaga sa creație, a căutat să se elibereze de sub tutela determinismelor de orice fel, canoanelor estetice constrângătoare, dogmelor doctrinei comuniste.

De asemenea, ne propunem să determinăm și să ilustrăm raportul dintre luciditate și creativitate imaginativă în cadrul creației lui Ion D. Sîrbu. În acest fel, se poate spune că opera lui Ion D. Sîrbu e structurată pe baza unor modele arhetipale, a unor tipare paradigmatiche ale imaginarului, ce au rol și funcționalitate de metafore fundamentale generatoare. Din această perspectivă, opera lui Ion D. Sîrbu e configurată printr-o structurare arhetipală. Corin Braga definea statutul operei cu caracter arhetipal prin apartenența lor la o „schemă explicativă unitară”: „Definesc așadar prin «opere arhetipale» acele opere care sunt construite în funcție de o schemă explicativă unitară, indiferent de natura și de sorgintea acestei scheme. Un text arhetipal poate fi «rezumat» în câteva cuvinte sau fraze, rezumarea constând tocmai în

identificarea scenariului unificator. Acest scenariu are rolul unei coloane vertebrale, care împiedică dezarticularea sau dezagregarea epicului. El este responsabil de impresia de coerență și de unitate a textului, oricâte digresiuni și sertare ar putea dezvolta discursul respectiv. Generalizând, se poate spune că modelul arhetipal descrie o cultură bazată pe ceea ce Baudrillard numește «mari scenarii explicative» (fie ele religioase, filosofice, istorice sau literare). O cultură arhetipală este o cultură dominată de schemele centrate și globalizante, care polarizează materia fantasmatică pe trasee prestabilite, ordonabile într-un sistem solar armonic, de-a dreptul pitagoreic. Arhetipul ar defini așadar o metatipologie culturală, o paradigmă dominată de opere cu o configurație monopolară și totalizatoare, cu un centru bine definit și cu o coloană vertebrală rapid identificabilă.»³ Se poate afirma, așadar că elementul structurant, factorul generator al operei lui Ion D. Sîrbu este luciditatea, care are funcția de a reuni nuclee germinative de ordin arhetipal sub semnul unei intenții estetice unitare. Actualitatea tezei de doctorat provine din încercarea noastră de a oferi unele posibilități și forme de lectură unor paliere ale operei lui Ion D. Sîrbu mai puțin investigate, dar și de a releva importanța demersului artistic al unui scriitor pentru care dimensiunea estetică și cea etică fac parte dintr-un același cadru de referință al scriiturii.

Chiar dacă unii critici consideră că statura operei lui Ion D. Sîrbu a fost supraevaluată, se poate considera, cu deplină convingere, că demersul său estetic și etic este unul exemplar, el făcând legătura între două generații în care prezența sa pare să fie una de domeniul improbabilului, cum mărturisea chiar scriitorul: „Rămân suspendat între o generație care vrea să mă uite și una care n-are niciun interes să știe de existența mea.”

În romanele de idei (*Lupul și Catedrala, Adio, Europa!*) Ion D. Sîrbu urmărește aceeași problematică, la fel ca în *Jurnal*, putându-se observa modul în care ființa umană face pasul înapoi, „din politică, în morală”, rămânând curat, cu „cerul înstelat deasupra și legea morală în sine”. În același timp, pentru Ion D. Sîrbu teatrul este o „formă de filosofare”, multe din dramele lui Sîrbu constituindu-se în tot atâtea exerciții de salvare a sufletului. O caracterizare foarte plastică a operei lui Ion D. Sîrbu ne oferă

³ Corin Braga, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Edit. Polirom, 2006, p. 276

Dan C. Mihăilescu: „*Ion D. Sîrbu! Utopicul socialist blagian, dulce compătimitor al minerilor mitologici, erudit bufon metafizic, patriot mutilat sufletește, vajnic lup singuratic! Un Lear visând la Prospero, hartuit de o Securitate fata de care Caliban făcea dulce figura de ... junghi intercostal. Bufonul Gary! Poate ce mai spectaculoasa apariție a epistolarului și diarismului românesc după 1989, vecin de vitalism cu Petre Pandrea și Ion Negoïtescu,. Omul al cărui dosar de urmărire face parte în chip dramatic din opera sa. Mult mai mult decât în cazul unor Cioran, Blaga sau Noica, DUI-ul lui Gary Sîrbu este o capodopera de suprarealism ubuesc și grotesc gogolian, de (inutila) inventivitate diabolica și caricatura jalnica. Supremul triumf, fie și postum, al victimei: urmăritorii i-au devenit personaje. Oroarea devine deriziune hipnotică”.*

O definiție a talentului, într-un interviu, este edificatoare pentru concepția artistică a lui Ion D. Sîrbu cu privire la îngemănarea, în formula acestuia a mai multor elemente - harul, cultura, caracterul și curajul: „Definiția talentului - ca har ceresc, ca dar biogenezic, ca destin și chemare - acum, la mijlocul acestui veac cumplit în care trăim, trebuie completată. Talentul este un har, un dar, o chemare și un destin, cu condiția ca el să fie completat neapărat de trei factori sociali și anume: cultură, caracter și curaj. Numai talentul politic (adevăratul talent politic este mai rar decât talentul muzical) nu se mai poate lipsi de aceste coordonate ontice care sunt cultura, caracterul și curajul”.

Publicistica lui Ion D. Sîrbu este edificatoare pentru ecourile și lecturile scriitorului, pentru că în articolele, cronicile și recenziile sale este vizibilă influența unor filosofi, esteticieni, gânditori precum Kant, Jung, Hegel și Blaga, Volkelt și Lipps. Relația lui Ion D. Sîrbu cu istoria convulsivă în care a trăit e cel mai bine relevată de o mărturisire în care avatarurile propriei existențe sunt percepute prin grila unei gândiri ce își percepe propria inserție în spectacolul Istoriei ca damnare tragică: „Nu pot să privesc Istoria decât așa cum am privit-o pe vremea când eram după gratii. Continui să cred că – în această nenorocită parte a lumii, cel puțin – cuvîntul trebuie folosit ca un mijloc de rostire a Adevărului și a adevărilor și nu ca un scop în sine de jocuri și de speculații epice sau prozodice. Rămîn un soldat credincios al ideilor generale, ce chinuie și obsedează poporul meu, fără ca acesta să le poată spune sau

urla – și doar un tovarăș de drum al idioților utili ai literaturii inodore, incolore, inofensive”. Pe de altă parte, considerăm că și paginile de corespondență sunt, chiar dacă într-o mai mică măsură, o reflectare a spiritului filosofic. Corespondența lui Ion D. Sîrbu este o anexă semnificativă a operei, se impune prin nerv și dinamismul expresiei, prin spectaculos, chiar dacă nu relevă meandrele și reliefurile intime ale gândirii scriitorului, ci doar ne ajută să înțelegem modul în care s-a configurat relația unui scriitor semnificativ al secolului XX cu lumea, cu epoca sa, cu comunitatea artistică a vremii. Descoperirea revelației divine, a relației eului cu Dumnezeu, rememorate în scrisorile cu caracter confesiv adresate lui Sergiu Al. George sau lui Deliu Petroniu, sunt elemente semnificative ale unei personalități artistice care a căutat mereu să se cunoască pe sine, să-și exploreze cu claritate expresivă toate dimensiunile ființei și conștiinței. Corespondența ne oferă, așadar, pagini de luciditate și de radicalism, de optimism și de sarcasm care nu pot fi trecute cu vederea, în măsura în care discursul epistolar al lui Ion D. Sîrbu este revelatoriu pentru un mod de a scrie și de a vedea lumea cu totul particular și singular: „Cred că prin aceste proze ale mele fac legătura cu tinerețea mea, cu tinerețea inteligenței mele. Ele se uită deja spre Europa, se simte în ele trilingvitățile mele, apartenența la un orizont nord-valah, absolut antilevantin, anti miticist. Prin acest volum, limba literară a început să mă agrezeze, să-mi facă concesii. Acum când îți scriu, am un roman care e aproape gata și acest roman știu că e foarte bun, Weltliteratur, tocmai pentru că e hiperbalcanic. Mă culc cu el, visez prin el, mă trezesc pentru el. De astă dată mă simt «in der Gnade» – de aceea sunt fericit, de aceea nu mă agită pentru volumele ce sunt pe piață. Ce e al meu e pus deoparte. Nu vreau să scriu altfel decât confrății mei, vreau să scriu despre altceva. Începe în orice literatură un fel de narcisism din clipa în care limba ajunge - din instrument de comunicare cu publicul, cu oamenii - un instrument de forare și autocercetare. Nu este rolul meu să mă încifrez – ajunge haosul din lume și din omenire, datoria mea este să descifrez. Scriu un roman ironic, șui, consider că „batjocul“ e o virtute națională, o formă de apărare, consider că Păcală e mai mitic decât Meșterul Manole și că rolul nostru aici, „au carrefour des empires mortes”, este nu acela de a valorifica virtuțile popoarelor mari, ci de a le compromite. Ce am făcut noi din sfânta pravoslavnică

biserică? Din tânăra noastră democrație? Din regalitatea noastră fost-nemțească? (Urmărește cariera etică a regilor noștri și vei înțelege că între Carol I și Carol II nu este o jumătate de secol, ci distanța ce o reușim între spiritul german și cel camarilo-levantin.)”⁴.

Dimensiunea raționalistă a creativității lui Ion D. Sîrbu este, de altfel, exprimată într-un text cu valoare programatică: „...Lumea noastră e plină de uriașe confuzii, datorită scriitorului nu este aceea de a potența întunericul, somnambulismul, ci de a realiza un raft, o etajeră de lumină, claritate, adevăr-adevărat”. Desigur, această mărturie de credință a lui Ion D. Sîrbu, nu contrazice poetica blagiană a misterului, care spune că „orice revelație e mister”. Pentru Ion D. Sîrbu, conștiință lucidă a timpului său, creatorul în general trebuie să reveleze ceea ce este camuflat sub măștile efemerului lumii reale. Frumosul, ca aspirație de desăvârșire estetică, este definit de scriitor în termenii unei rigori morale: „Frumosul este curajul de a spune ceea ce se tăce”. Ion D. Sîrbu a fost, deopotrivă, un o conștiință a literaturii ce s-a remarcat prin modul lipsit de complexe în care se raportează la lumea literaturii sau la lumea din jur: „...eu de aceea nu pot să înghit romanul lui Preda, *Cel mai iubit..*, nu pentru că eroul principal a împrumutat datele tragicomice ale vieții mele, ci fiindcă, după ce face pușcărie și mină și filosofie, acest Petrini al lui rămâne la idioata întrebare ce i se pare esențială: mă iubește sau nu mă iubește Matilda. Jalnic!” Ion D. Sîrbu, ca autor și personaj al propriei sale opere și al propriei sale biografii s-a remarcat prin refuzul compromisului, prin dramatismul unei existențe precare, prin amprenta tragică a bolii – aspecte care răzbat și dintr-o scrisoare a lui Virgil Nemoianu adresată lui Ion D. Sîrbu: „*Auzisem deja de la prieteni de boala ta și mă doare să vad confirmate cele mai rele bănuieli. Scrisoarea ta va rămâne pentru mine–indiferent de faptul că Dumnezeu ni te lasă nouă încă vreo câțiva ani, sau te vrea la El cât mai curând – un document de demnitate, de luciditate și de gravitas cu adevărat romana. În viața mea tu ai fost–in anii corespondentei noastre–și ai rămas în continuare un moment luminos, lucru confirmat pe deplin de aceste clipe de adevărata cumpăna. Câți dintre conaționali (și în fond câți dintre contemporanii noștri în general) izbutesc atât de genial (baga de*

⁴ Scrisoare către Virgil Nemoianu, în vol. Ion D. Sîrbu, *Traversarea cortinei – Corespondență cu Ion Negoșescu*, Virgil Nemoianu, Mariana Șora, editura de Vest, Timișoara, 1993, p.188

seama: îmi masor bine cuvintele) sa unească surâsul Rațiunii voltairiene cu o credința caldă și întreaga în Ființa (ca obște umana, ca familie, ca tradiție, ca natura, ca divinitate), așa cum faci tu? Astfel de performante intelectuale și existențiale reușeau poate în Weimarul lui Goethe, dar nu se mai vad niciodată în zilele noastre. (...) Se citează multe cuvinte din urma celebre. Mie din toate îmi place al episcopului Latimer, dus pe rug pentru credința sa, pe la mijlocul secolului XVI. "Play the man..." îi zice tovarășului sau de supliciu, "play the man, and we shall this day light such a candle by God's grace in England that I trust shall never be put out." E bine când putem avea încredere în sensul suferinței noastre și în raportul ei cu transcendentă"⁵.

Teza de doctorat *Ion D. Sîrbu. Studiu monografic* este structurată în șase capitole: *Contextul biografic, Ion D. Sîrbu și Cercul Literar de la Sibiu, Strategii narrative în proza lui Ion D. Sîrbu, Dramaturgia lui Ion D. Sîrbu, Dimensiuni ale memorialisticii, Ion D. Sîrbu și literatura pentru copii*. În abordarea monografică pe care o voi efectua, începând cu capitolul III (*Strategii narrative în proza lui Ion D. Sîrbu*) și terminând cu capitolul VI (*Ion D. Sîrbu și literatura pentru copii*), sunt surprinse aspecte importante ale operei lui Ion D. Sîrbu structurate din perspectivă genologică: proza, teatrul, corespondența, romanele pentru copii.

În primul capitol, *Ion D. Sîrbu – repere bio-bibliografice*, am realizat o incursiune în spațiul atât de frământat al existenței lui Sârb Desideriu (sau Dezideriu așa cum este transcris prenumele în unele foi matricole de la Școala Românească din Petrița), conturând, totodată, liniile unui portret, hașurate din mai multe perspective: copilul jucându-se pe ulițele de sub muntele Parângului, adolescentul de la Liceul de Stat de băieți din Petroșani, studentul de la Facultatea de Drept, respectiv Facultatea de Litere și Filozofie, profesorul de limba română din Cluj, prizonierul acuzat din cauza omisiunii de denunț, cerchistul Ion D. Sîrbu, vagonetarul de la mina din Petrița, secretarul literar de la Teatrul Național din Craiova, cetățeanul modest, rezervat și politic, omul matur manierat și disciplinat, intelectualul rațional, scriitorul de o deosebită forță creatoare, omul politic de stânga, tolerant și corect și, nu în ultimul rând, pacientul secerat de boală Ion D. Sîrbu. Fără îndoială că am valorificat și

⁵ *Ion D. Sîrbu, Traversarea cortinei. Corespondența cu Ion Negoieșcu, Virgil Nemoianu, Mariana Sora, Editura de Vest, Timișoara, 1994, pp. 540-541*

explorările atente ale vieții și operei lui Ion D. Sîrbu ale unor cercetători, critici și istorici literari precum Elvira Sorohan (*Ion D. Sîrbu sau despre suferința spiritului captiv*), Nicolae Oprea (*Ion D. Sîrbu și timpul romanului*), Daniel Cristea-Enache (*Un om din Est*), Antonio Patraș (*Ion D. Sîrbu – de veghe în noaptea totalitară*), Lelia Nicolescu (*Ion D. Sîrbu despre sine și lume*), Sorina Sorescu (*Jurnalul fără jurnal. Jocurile semnăturii*), Dumitru Velea (*Scrieri despre Gary*), Mihai Barbu (*Memoriile lui Ion D. Sîrbu*).

Sursele bibliografice la care am apelat sunt, dincolo de abordările criticii și istoriei literare, în mare parte, descrierile, confesiunile și mărturiile colegilor și prietenilor, dar și paginile epistolare, mai ales corespondența cu Radu Stanca. Desigur, pentru conturarea unui portret biografic credibil am apelat și la reflexele autobiografice camuflaate în opera sa, astfel încât să putem surprinde, cât mai fidel, punctele nodale ale avaturilor biografiei lui Ion D. Sîrbu și, în același timp, să conturăm, cu sorți cât mai mari de adevăr și de obiectivitate, personalitatea scriitorului, în datele sale cele mai semnificative. Ion D. Sîrbu însuși avea o conștiință limpede a raportului dintre biografie și operă, fiind conștient atât de inabilitatea sa existențială, cât și de reflexele literare ale vicisitudinilor biografice: „L-am cunoscut pe bătrânul Stegăroiu (care era mai tânăr ca mine), am evoluat pe planuri diferite – el a fost profesor de drept penal, eu – un biet deținut politic. Fiul său cred că mă detestă...tot politic. Nu are importanță, admir oamenii care au reușit să treacă printre furcile caudine fără să se rănească. Eu sunt un păgubos fără noroc și fără carieră. Doar că eu am fost *ilegalist de partid* pe vremea când acesta era un risc. Și am plătit pentru asta. În 1946 deja știam că nu am talent politic. Am lăsat pe alții să facă ei carieră *cu biografia mea*”.

În cel de al doilea capitol, *Ion D. Sîrbu și Cercul Literar de la Sibiu*, am insistat asupra rolului Cercului Literar de la Sibiu în dinamica evoluției literaturii române contemporane, asupra relațiilor lui Ion D. Sîrbu cu colegii cerchiști și cu profesorii săi, plasând accentul asupra importanței estetice a articolelor semnate de membrii Cercului Literar, articole ce desenează ideologia grupării, ele fiind publicate în reviste precum, „Revista Fundațiilor Regale”, „Meșterul Manole”, „Universul Literar” ș.a. Pe de altă parte, nu trebuie să ignorăm faptul că ideile Cercului literar au fost difuzate și prin

intermediul unor conferințe pe teme diverse, organizate în mai multe orașe din România.

Trebuie amintit, de asemenea, faptul că în această perioadă a existat și Cercul Literar - Octavian Goga condus de Lucian Blaga și asistentul său, Barbu Zevedei, cenaclu care trebuie să fie delimitat de adevăratul Cerc Literar de la Sibiu.

Ion D. Sîrbu cunoaște acum cu tineri entuziaști, talentați și inteligenți (Radu Stanca, Ion Negoitescu, Deliu Petroiu, Cornel Regman, Nicolae Balotă, Ovidiu Cotruș, Eta Boeriu, Eugen Todoran, Radu Enescu), citește intens, lecturile sale depășind cu mult tematica cursurilor universitare, este active, scrie cu frenezie, participă la dialoguri și dezbateri literare în cadrul întâlnirilor cerchiste, și, nu în ultimul rând, își modelează și își consolidează gustul estetic, interesul pentru literatură și vocația artistică.

În acest capitol intenționez, de asemenea, să subliniez importanța pe care a jucat-o Cercul Literar de la Sibiu pentru formarea literară a lui Ion D. Sîrbu, conturând ambianța mediului literar sibian, șezătorile, prietenii cu cerchiștii adunați în acest veritabil laborator literar, care a condus, prin diverse forme de manifestare cultural, și la mutații de ordin spiritual și cultural în destinul lui Ion D. Sîrbu. Toate aceste aspect care țin de tribulațiile formării lui I.D. Sîrbu au fost realizate și prin intermediul relevării relațiilor, afinitățile, corespondențele dintre Ion D. Sîrbu și ceilalți cerchiști: Radu Stanca, I. Negoitescu, precum și relațiile dintre discipol și măestrții săi, Lucian Blaga și Liviu Rusu.

Tinerii cerchiști au dovedit, din plin, maturitate în gândire, responsabilitate, implicându-se cu luciditate în evoluția literaturii române contemporane, recuperând și promovând anumite modele estetice, dar, în același timp, sancționând unele tipare constrângătoare, unele idei anacronice, unele poncife estetice perimate. Am deplasat accentual, în acest capitol, și asupra rolului formativ pe care anumite personalități ale grupării cerchiste l-au jucat în procesul de modelare a vocației artistice a lui Ion D. Sîrbu.

În capitolul al treilea, intitulat *Dimensiuni ale prozei lui Ion D. Sîrbu*, voi insista asupra romanelor reprezentative, *Adio, Europa!* și *Lupul și Catedrala*. Într-o primă etapă a investigației, voi explora universul epic al romanului *Adio, Europa*, considerat

ca fiind al doilea roman alegoric din proza românească, după *Istoria ieroglifică*. Prin Candid Desiderius, Ion D. Sîrbu conturează profilul unuia dintre cele mai originale personaje din literatura română, victimă a regimului politic, un „suberou” bântuit de neliniști și torturat de îndoieli, copleșit de vicisitudinile unei istorii ieșite din matcă. Tot aici efectuez o radiografie a straturilor și substraturilor limbajului, relevând caracteristicile expresive ale acestei proze (dynamismul frazei, fluența discursului, formulările memorabile, exprimării ironice etc.), în multitudinea de nuanțe ale discursului personajului central. În *Adio, Europa!* coexistă, dincolo de pitorescul balcanic, o lume a contrastelor și o conștiință ironică a acestei lumi: „*Peste o țară primitivă și subdezvoltată – dar curată, plină de frumusețe și de spirit – s-a fost zidit un Babel-agroindustrial, un colos de fier și beton, peste care, cu o faraonica încăpățănare utopică, s-au instalat minciuna, nepriceperea și hoția organizată. Debandada și harababura de stat. Deasupra acestei piramide reale, strălucește Portretul Lui ... Pentru acestea – și multe altele – m-am gândit că e bine să ne ancorăm de trupul Europei, din care și pentru care ne-am născut ca popor și ca speranță...*”.

Pe de altă parte, în acest roman este configurat și tipul scriitorului aflat „sub vremi”, care cedează în fața dogmei constrângătoare, recurgând la compromisuri, lașități cotidiene și devenind cu totul vulnerabil într-o lume anodină și anomică: „E adevărat, mărturisește acesta, într-un exces de sinceritate stîrnit de lăcomia sa potatorică, sunt laș, fricos, poltron, lingușitor, lichea, turnător, curvă, linge-blide – dar toate acestea în limitele decenței și ale bunului-simț. Istoria ne obligă, toți suntem lingăi – nu-i așa? –, numai ce-i de lins alegem fiecare după nevoi și posibilități.”, pentru a-și continua pledoaria, câteva momente mai târziu, complet euforizat de propria-i abilitate de a se descurca, de ceea ce, în viziunea sa, nu înseamnă decît simț practic: “Sunt total lipsit de caracter. Sepia se apără împrôșcându-și cerneala în jur, dihorul se apără împuțindu-se. Eu îmi voi apăra pielea și onoarea turnîndu-vă pe toți. În versuri și cu ilustrații color. Sunt eu unul vopsit acum, dar mîine, cînd voi scrie declarația, vă aranjez, mama voastră de reacționari, toți sunteți împotriva Maicăi Rosia, vă arătăm noi cine pe cine va regula. Istoria e în mîinile noastre”.

Voi analiza, aşadar, condiţia intelectualului Candid Dezideriu, sinceritatea sa, pregătirea solidă în şcoli apusene. Într-un asemenea mediu, unde şantajul şi corupţia sunt armele de luptă, un cetăţean cinstit, a cărui pregătire este efectuată la şcoala filozofiei europene, devine un personaj vulnerabil. În al doilea rând, voi analiza constelaţia de teme, motive şi simboluri asimilate din mitologia popular, dar şi din filosofia blagiană, în romanul *Lupul şi Catedrala*. Se poate spune că cel de-al doilea roman este mai dens în evenimente decât primul, iar protagonistul său, Ion Lupu se situează la antipodul lui Candid Desiderius, cumulând elemente, aspect, dimensiuni ale biografiei scriitorului. În cele douăzeci şi trei de capitole ale acestui roman se combină, de fapt, organic două tipuri romaneşti, două moduri de expresivitate epică. E vorba, mai întâi, de un roman al crizei şi al culpabilizării, pe de o parte, şi, pe de altă parte, de un demers românesc al iniţierii şi al mântuirii, tipologii care vor fi interpretate pe parcursul acestui capitol.

În capitolul al patrulea al acestei teze, Ion D. Sîrbu - Dimensiuni ale memorialisticii, am recapitulat unele noţiuni şi concepte fundamentale ale literaturii memorialistice, efectuând fireşti nuanţări şi disociaţii între amintiri, autobiografie, confesiune, jurnal, memorial, memorii, specii ale genului biografic între care trebuie realizată o demarcaţie precisă. Însemnările autobiografice ale lui Ion D. Sîrbu au toate aparenţele unui „jurnal de noapte”, ele scrise în etapa cea mai întunecată a vieţii sale. În Jurnalul unui jurnalist fără jurnal, suntem martorii experienţei pe care acesta o are în spatele gratiilor, îl percepem pe acest autor proteic ajuns în momentul în care simte acut şi plenar nevoia de a-şi afirma patosul etic, prin publicarea unor scrisori. Reflexe ale autobiograficului regăsim şi în volumul *Traversarea cortinei*, ce reuneşte o serie de scrisori adresate lui Virgil Nemoianu, Mariana Şora şi Ion Negoitescu, scrisori ce vor fi interpretate mai pe larg în cadrul acestui capitol, o corespondenţă cu o durată de aproape zece ani, care oferă mărturii despre un deceniu de viaţă literară recunoscut prin talentul său epistografic, chiar fascinaţi de modul în care acesta scrie, Ion D. Sîrbu fiind bunăoară înzestrat cu arta de a face corespondenţă. Demne de semnalat şi de comentat sunt portretele şi, mai ales, autoportretele pe care scriitorul le inserează în paginile de jurnal. Foarte ilustrativ este acest autoportret deghezizat, în care sunt surprinse toate caracteristicile, metehnele, ticurile scriitorului: „Aşa îmi spune Limpi,

un scriitor ce debutează mereu (fără succes, doar cu succese), un socialist fără ideologie, un creștin fără confesiune, un filosof fără sistem și memorie, un semicetățean tolerat, un transilvan refuzat la Cluj, dar neasimilat în Oltenia, un român austro-ungar, un filorus antistalinist, un comunist contemporan cu fluturii și cu Iosif din Arimateea, un estetician est-etic, un liberal îndrăgostit de propria babă, un proletar plin de lumpen-diplome, un miner fără lampă, un minisocrate de unul singur ce nu a văzut Atena și nici cartelă de cucută nu are, un Danton primind zilnic picioarele în fund de la Robespierre-ul blocului, un bătrân rămas în mintea copiilor, un evreu dat afara din comunitate, un șiiit-sunit încercând să rămână un creștin-copt într-o Armenie tot mai turcească, un neamț incapabil să repare o siguranță, un biet sergent într-o armată ce se retrage de 40 de ani, un «zoon antipolitikon», o maimuța a bunului Dumnezeu, un căcat în ploaie, un...”. La fel de instructive, pentru concepția moral-filosofică a lui I.D. Sîrbu, sunt aprecierile despre limba română („Limba Româna, în afară de faptul că e limba mea de serviciu, unealta mea de producție și creație, o consider casa Ființei mele (...) scheletul și sufletul Ființei mele naționale și universale”) sau despre un viitor perceput în culori apocaliptic-agonice („Vine o perioadă de ciumă, iconoclast, vânare de vrăjitoare, procese ejoviste. Pe cine vom arde pe ruguri? Unde este și cum arată țapul ispășitor? Pentru deraierea cosmică ce are loc, vom avea nevoie de un acar Păun cât Himalaya – sau de un Christos de mărimea soarelui nostru” sau: „Poate că secolul XXI nu va fi decât un singur țipăt: «Fraților, am greșit, stânga-mprejur, fuga marș înapoi în peșteri”).

Memorialistica a fost percepută de critica literară din mai multe perspective, fie din unghiul autenticității, al legitimării ontologice și etice, fie din perspectiva literarității, a expresivității paginilor cu relief autobiografic. Astfel, Nicolae Manolescu crede că „*Jurnalul* e pesimist, fără a fi mizantropic. El cuprinde, pe lângă amintiri și confesiuni, multe considerații politice, extrase de lectură, comentarii critice. Autorul stă de vorbă cu propriile personaje din romane, povestiri și piese“. Dan C. Mihăilescu mizează pe suprarealismul viziunii, pe sarcasmul exacerbat și pe grotesc: „Mult mai mult decât în cazul unor Cioran, Blaga sau Noica, *DUI*-ul lui Gary Sârbu este o capodoperă de suprarealism ubuesc și grotesc gogolian, de (inutilă) inventivitate diabolică și caricatură jalnică. Supremul triumf, fie și postum, al victimei: următorii

i-au devenit personaje. Oroarea devine deriziune hipnotică“. O altă cercetătoare a spectacolului memorialistic al lui Ion D. Sîrbu, Izabella Badiu consideră că „fără a uita ca jurnalul, ca gen contemporan, își refuza orice definiție fixă, cu excepția poate a libertății și diversității formulelor de punere în pagină, mereu singulare, lucrarea în două volume a lui Ion D. Sîrbu se demarca totuși net față de minima cerință a notației cotidiene cronologice specifice jurnalului“. Criticul Nicolae Oprea observă, însă, că „autorul *Jurnalului unui jurnalist fără jurnal* impune un stil autenticist al urgenței comunicării și al limbajului anticalofil (dar colorat) a cărui marcă e conferită de ironia autarhică și umorul subsecvent. Jurnalul iese din intimitatea faptului biografic și devine literatura, o literatura a fragmentului concepută într-o direcție paralelă cu a prozatorilor din Școala de la Târgoviște, literatura confesivă cu turnura eseistică.“

Nicolae Coandă subliniază capacitatea paginilor autobiografice de a se constitui într-un revelator al laboratorului de creație, în măsura în care regăsim aici referiri la lecturile și intențiile creatoare ale scriitorului, sugestii ideatice și revelatoare mărturisiri/ mărturii estetice: „Cine citește *Jurnalul* nu poate să nu fie uimit de varietatea lecturilor sale – citea în germană, franceză, engleză, italiană și, ei, da, chiar în maghiară! –, dar mai ales de cultura sa politică (orice pușcăriaș politic este un om deja cult). Într-o vreme când generațiile mai tinere se laudau că citesc poezia beat americană sau papii critici ai postmodernismului, Sîrbu citea cărțile unor George Orwell, Arthur London, Raymond Aron, André Glucksmann, Karl Popper sau François Revel.“

În capitolul următor, *Ion D. Sîrbu - dramaturgul*, demersul interpretării pornește de la general la particular, cu câteva considerații despre modul în care teatrul era perceput de către cerchiști, mai ales de Radu Stanca și Ion Negoieșcu, dramaturgia constituind unul dintre elementele originale ale doctrinei estetice a Cercului literar. Teatrul e privit dintr-o multitudine de perspective: ca o artă totală, ca o modalitate de manifestare a tragicului, ca instituție artistic-socială, unde actorii pot influența existența socială. În subcapitole distincte, voi trata relația dintre teatrul, ca instituție, și dramaturgia ca gen literar, cu referire la contribuția lui Ion D. Sîrbu la evoluția și dezvoltarea teatrului din Petrița și Craiova, dar și prin modul în care scriitorul și-a tradus experiențele biografice, în substanța estetică a pieselor de teatru. Cele două

noțiuni (teatrul și dramaturgia) nu pot fi, desigur, confundate, prima noțiune fiindu-ne mult mai familiară decât a doua, pentru că mai degrabă vizionăm o piesă de teatru decât o citim, magia pe care ne-o oferă spectacolul în sine fiind diferită de lectura textului, astfel încât chiar și critica teatrală este cu totul diferită, dacă e privită din unghiul criticului care a luat contact cu jocul actorilor, cu decorul și spectacolul în sine, spre deosebire de criticul care citește textul și poate, eventual, să-și transpună imaginativ spectacolul teatral în toate dimensiunile sale. Teatrul ca literatură diferă, desigur, de spectacolul teatral montat pe scenă, mai ales datorită faptului că limbajul verbal utilizat în opera de teatru apelează și la unele modalități și dimensiuni estetice care îl pun în valoare, precum muzica, scenografia, coregrafie, arhitectura etc.

Pe Ion D. Sîrbu l-a preocupat cu deosebită fervoare relația dintre text și spectacol, scriitorul definind teatru ca o invitație la frumos și la artă, la armonie, echilibru, râs și lacrimă. Ion D. Sîrbu distinge literatura dramatică de literatura pentru teatru, cea dintâi fiind mult mai importantă decât cea de a doua, convingere favorizată de climatul estetic ce structura ideologia Cercului Literar de Sibiu. Într-un articol publicat în perioada când era secretar literar al Teatrului din Craiova, Ion D. Sîrbu subliniază ideea de literaritate a teatrului, relația extrem de strânsă între valoarea sa intrinsecă și sfera literaturii, considerând că teatrul autentic nu poate exista în afara literaturii: „Nici un scriitor serios de teatru nu se îndoiește că face literatură, textul literar e valoarea de bază, spectacolul e interpretare artistică.”⁶

Convins ca teatrul este un alt mod de a filozofa, Ion D. Sîrbu se dovedește a fi un adept al teatrului de idei, într-o perioadă în care teatrele erau invadate de piese care omagiau formarea conștiinței socialiste. Este și motivul pentru care piesele lui Ion D. Sîrbu se impun cu dificultate în epoca dominată de doctrina comunistă. Cu greu răzbate dramaturgul cu piesele sale *Arca Bunei Speranțe*, *Frunze care ard*, *A doua față a medaliei*, *Amurgul acela violet*, sau cu unele comedii-eseu precum *Bieții comediați*. În *Arca Bunei Speranțe*, piesa cu cel mai mare succes, care s-a bucurat de cele mai multe puneri în scenă, Ion D. Sîrbu valorifică mitul potopului, unde regăsim, dincolo de reflexele mitice, numeroase influențe și accente contemporane. De pildă Arca este „un vas ultramodern, amestec de transatlantic și distrugător, construit din oțel și având

⁶ Ion. D Sîrbu, *Între Scylla și Carybda*, Editura Fundației Culturale Ion D. Sîrbu, Petroșani, 1996, p.15

instalațiile tehnice necesare unei rapide plutiri”, autorul aducând în scenă personaje, care își conservă numele biblice, precum Noe, Sem, Ham și Iafet, dar introducând și personaje noi (Ara sau Protos). Tema abordată de dramaturg este cea a supraviețuirii conștiinței și spiritualității umane în contextul unei epoci deminate de evoluția civilizației, de impulsul dezumanizant al dezvoltării tehnologiei în detrimentul valorilor spirituale, autenticele mărci ale umanului. În cele trei acte, dramaturgul procedează la o actualizare a mitului biblic, punând în lumină și o dramă de familie, în măsura în care familia este percepută ca nucleul vieții, având și conotații sacrale, așa cum reiese și din spusele bătrânului Noah: „Suntem o familie, o sfântă familie, iar familia e începutul și sfârșitul lumii.” Pe de altă parte, trebuie să observăm statutul arhetipal al personajelor, care, dincolo de conformația lor referențială, au și o statură simbolică destul de bine precizată.

O altă piesă de teatru semnificativă este *Simion cel Drept*, o dramă de inspirație rurală, intitulată inițial *Ciobanul care și-a pierdut oile*, dramă ce vizează dispariția satului de ciobani în urma urbanizării forțate dictate de ideologia comunistă. Ion D. Sîrbu și-a dorit să reprezinte scenic un țăran, la fel cum a făcut-o cu un miner, simplu muncitor în piesa *Frunze care ard*. Prin Simion Albu, dramaturgul reprezintă omul muntelui, convins ca trebuie să își apere vatra, pentru că aceasta este chiar expresia emblematică a sufletului său, nestrămutat și ancestral, marcat de meseria sa de oier. Scriitorul e convins de faptul că „un plai fără oi e ca o biserică în care nu se roagă nimeni”, concepție care ne amintește de sensibilitatea la valorile rurale ale unor scriitori precum Octavian Goga sau Lucian Blaga, pentru care „veșnicia s-a născut la sat”. Simțindu-se obligat să evoce universul degradării din coloniile de mineri, Ion D. Sîrbu scrie piesa *Frunze care ard*, insistând asupra condiției tragice a minerilor, a căror viață se desfășoară mereu sub amenințarea muntelui, munca în subteran devenind un pact cu moartea semnat în fiecare zi. Considerată de critica teatrală ca o piesă-document, *Frunze care ard* încorporează în structura sa estetică și substanța mitică, conferită de legende și eresurile din zona Văii Jiului și a Muntelui Parâng.

În capitolul al șaselea, intitulat *Ion D. Sîrbu și literatura pentru copii*, am încercat să realizez o abordare de ansamblu a literaturii pentru copii cu specificul, dar și cu problematica sa, cu valențele ei educative în plan moral și estetic, dar și cu

orizontul tematic și expresiv specific. Literatura pentru copii cultivă sentimente precum curajul, eroismul, cinstea, spiritual de dreptate, bunătatea dar și dezavuarea fricii, lașității, necinstei și răutății. Așa cum nu există scriitori pentru copii, ci numai autori deschiși spre orizontul problematic al tuturor vârstelor, care au știut să adreseze și celor mici semnele luminoase ale artei literaturii, investigația noastră are ca punct de plecare cuvintele lui Ion D. Sîrbu: „Am iubit oamenii de omenie, i-am admirat și mi-a fost milă de ei (...). Dar cel mai mult i-am iubit pe copii. Ei sunt minunea lumii, ei rămân singura speranță a acestei lumi”, iar acest patos al candorii se resimte din modul în care scriitorul a conturat universul celor mici, exploatând motivul călătoriei inițiativ-aventuroase, mitologia muntelui, expresivitatea peisajului paradisiac, dar și lumea micilor viețuitoare. Deși privat de bucuria paternității, Ion D. Sîrbu a fost îndrăgostit de universul copilăriei. Prin cele două romane ale sale, *Dansul ursului* și *De ce plânge mama?* scriitorul se copilărește cu premeditare, se identifică cu personajele sale, conturând un spațiu al candorii și al prospețimii. Sufletul copiilor și universul infantil au fost explorate de scriitori precum Dickens, Cehov, Edmondo de Amicis, Antoine de Saint-Exupery sau, în literatura română, de Ion Creangă, Emil Gârleanu și, nu în ultimul rând, de Ion D. Sîrbu care s-a dedicat vârstei paradisiace a copilăriei prin cele două romane prea puțin citite sau citate. Paradoxul a făcut ca tocmai acest om fără copii să iubească, precum nimeni altul, copilăria și să ne ofere două dintre capodoperele literaturii noastre pentru copii. Copilăria nu este o simplă vârstă biologică sau cronologică, ea este o stare de spirit privilegiată, o vibrație afectivă permanentă a ființei umane. De aceea, Ion D. Sîrbu își subintitulează *De ce plânge mama?* roman „pentru copii și părinți”, iar *Dansul ursului*, roman pentru „copii și bunici”. În romanul *De ce plânge mama?* Foarte relevant este drumul inițiativ pe care îl parcurg cei doi copii, Radu și Ligia, în timp ce în *Dansul ursului* elementul de maxim interes e reprezentat de simbolistica romanului.

În concluzie, opera lui Ion D. Sîrbu, recuperată complet acum, este una de o deosebită importanță pentru literatura română contemporană. După 1990, proza (romanele *Adio, Europa!* și *Lupul și Catedrala*), jurnalul și Ion D. Sîrbu a oferit cea mai mare surpriză în această privință, deoarece opera sa postumă (și mai ales cea postdecembristă, căci scriitorul a decedat în 17 septembrie 1989) a fost mărturia unui vehement rechizitoriu

al ideologie comuniste. Ovidiu Pecican are dreptate, atunci când afirmă că Ion D. Sîrbu „a avut de purtat pe umeri pielea de împrumut a umilințelor biobibliografice din viață, pentru a putea ajunge să releve bogățiile posterității sale literare inedite. Într-o asemenea lumină nu criteriul cantitativ este de luat în seamă. Ca în mineritul zonei din care provenea, nu cantitatea de steril dă idee despre valoarea metalului prețios scos la suprafață în cazul scriitorului. Format în spiritul proximității filosofului Lucian Blaga, preferând totuși instrumentele prozei, s-a văzut, în cele din urmă, întruchipând – și datorită provocărilor clipei istorice, socotite abuzive, intolerabile, strigătoare la cer – atât prozatorul care visa să fie, cât și filosoful (în linie morală) de care, în mod oficial, la lumina zilei, se străduia să se despartă.

Ion D. Sîrbu a fost, cum bine observa Gheorghe Grigurcu, un „dublu marginalizat”: „Mai întâi pe plan literar, taxat fiind în decursul vieții cu condescendență, ca un autor de plan secund, inclusiv de către cerchiștii care nu-i vor fi cunoscut scrierile de căpetenie, delectându-se doar cu oralitatea-i debordantă, radiind de vorbe de duh”⁷. Actualitatea operei lui Ion D. Sîrbu provine, înainte de toate, din detenta sa morală, din verva polemic prin care scriitorul sancționa diversele tare morale ale epocii sale, care sunt și ale epocii noastre de azi: “Prea suntem cunctatori și prudentissimi: prea am trecut ușor peste așa zisul obsedant deceniu. Termenul acesta eufemistic a fost inventat de cineva care nu a pățimit și nici nu a fost sacrificat în acei ani. Este cât se poate de trist și descurajant faptul că despre un asemenea deceniu, de întuneric și moarte, scriu tot cei cu acces la tribune și microfon”.

Subliniind meritele scriitorului în ansamblul literaturii române contemporane, Petru Poantă observa că Ion D. Sîrbu s-a impus „prin scrierile de sertar care reprezintă, în fond, expresia unei aventuri spirituale solitare, ambianța cerchistă rămânând pentru el un amestec de nostalgie și sentimente ale frustrării, de cult ingenuu și dezamăgire. Descoperi, însă, în jurnalul și corespondența sa, adeziunea pură, dezinteresată la ideea grupării și, totodată, conștiința apartenenței la un mediu intelectual formativ. Și-a asumat ironic fatalismul etosului românesc, conservându-și până la sfârșit sensibilitatea admirativă față de celălalt. În relația cu maestrul lor, el a reprezentat

⁷ Gheorghe Grigurcu, *Vaticinarul I.D. Sîrbu*, în „Verso”, nr. 71, 16-31 octombrie 2009, p. 8

ipostaza jovial-obedientă și inocent-ironică a cerchiștilor. În imagini mai mult sau mai puțin cordiale, Ion D. Sîrbu a purtat mereu printre cerchiști fantomele profesorilor lor. A încercat, de fapt, să permanentizeze adolescența glorioasă a unei generații într-o lume caricatural-solemnă, în care umorul său depresiv devenise agasant chiar și pentru foștii săi colegi”.

Creând, prin operele sale, o antiutopie balcanică, Ion D. Sîrbu a aspirat, totodată, să integreze în mecanismele textului, și un orizont metafizic, impregnând resursele epicului cu accente ale filosofiei, ale meditației asupra lumii și asupra condiției umane. Nu întâmplător, într-un *Jurnal clujean*, inclus de Ion Vartic în volumul *Scrisori către bunul Dumnezeu și alte texte* (1996), Ion D. Sîrbu mărturisește: “Vreau ca literatura mea, cu riscul de a schematiza, să fure ceva din problemele filosofiei. Oamenii trebuie puși în fața marilor întrebări existențiale. De aceea, cu riscul de a sacrifica realismul (descripției, analizei), voi crea numai personaje care să trimită, care să deschidă orizonturi, care să fie și simboluri ale unor adevăruri adânci și veșnice.” Sau: “Literatura noastră de azi – dacă nu va reuși să atingă formula unui *realism metafizic* (paradox pe care-l consider posibil, deși nu-i cunosc nici silueta teoretică) – nu va avea nici o valoare”.

Conștiința artistică a lui Ion D. Sîrbu, marcată de probitate morală, dar și de reflexele acute ale calității estetice necesare ale operei, este cât se poate de limpede formulată într-un fragment autobiografic: “Scriu romane, având următoarea lege morală ce îmi înlocuiește estetica sau stilul: să scriu în așa fel, încât textul ce l-am terminat să-l pot da și Tatălui meu și lui Blaga spre lectură și amândoi să fie – fiecare în felul său – mulțumiți. Nu râvnesc spre recunoașterea de către critica fină, doresc să fiu citit de cât mai mulți oameni de bună credință din popor. Lozinca ce o am de aproape zece ani pe dulapul meu cu dicționare sună așa: «Nu vreau să scriu cum nu s-a mai scris: vreau să scriu despre ce nu s-a mai scris!”.

În ansamblul său, opera lui Ion D. Sîrbu se detașează, înainte de toate, prin autenticitatea dicțiunii, prin simțul responsabilității, dar și prin complexitatea scriiturii, pusă în scenă de un scriitor ce posedă o conștiință artistică de necontestat.

BIBLIOGRAFIE

A. BIBLIOGRAFIA OPEREI

I. Proză

1. *Concert*, București, Editura Tineretului, 1956
2. *Povestiri petrolene*, Iași, Editura Junimea, 1973
3. *De ce plânge mama? (roman pentru părinți și copii)*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1973
4. *Șoarecele B și alte povestiri*, București, Editura Cartea Românească, 1983
5. *Dansul ursului (roman pentru copii și bunici)*, București, Editura Cartea Românească, 1988
6. *Lupul și Catedrala*, București, Editura Casa Școalelor, 1994
7. *Adio, Europa!*, București, Editura Cartea Românească, 1992

II. Teatru

1. *Teatru*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1976
2. *Bieții comedianți*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1985
3. *Arca Bunei Speranțe (teatru comentat)*, București, Editura Eminescu, 1982

III. Jurnal și corespondență

1. *Jurnalul unui jurnalist fără jurnal, vol. I, vol. II*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1991
2. *Traversarea cortinei* (corespondența cu Virgil Nemoianu, Ion Negoieșcu, Mariana Șora etc.) Timișoara, Editura de Vest, 1994
3. *Printr-un tunel. Ion D. Sîrbu, Horia Stanca*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită de Dumitru Velea, 1997

4. *Scrisori către bunul Dumnezeu* (pagini de jurnal, corespondență cu Horia Stanca, Liviu Rusu, Eta Boeriu, Ion Vartic etc.), Cluj, Biblioteca Apostrof, anul VII, nr. 12/1998
5. *Iarna bolnavă de cancer* (scrisori către Deliu Petroniu, Mina și Ion Maxim și Delia Cotruș, organizate într-un „roman epistolar” de Cornel Ungureanu), București, Editura Curtea Veche, 1998
6. Maria Graciov, www.rom.lit/scrisori-de-la-ion-d-sirbu, accesat la 22.05.2012

IV. Publicistica

1. *Atlet al mizeriei*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1994
2. *Obligația morală*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1994
3. *Cu sufletul la creier*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită de Mihaela Leonescu, 1996
4. *Între Scylla și Caribda*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1996
5. *Râs-cu-plânsul nostru valah*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1999
6. *Între timp murisem*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 1999
7. *Un deget pe o rană*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 2001
8. *Jertfe*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, ediție îngrijită și cu postfață de Dumitru Velea, 2009

B. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

I. Monografii

1. 1.Barbu, Mihai, *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2011
2. Mareș, Clara, *Zidul de sticlă*, București, Editura Curtea Veche, 2011
3. Oprea, Nicolae, *Ion D. Sîrbu și timpul romanului*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000
4. Poantă, Petru, *Cercul Literar de la Sibiu. Introducere în fenomenul originar*, Cluj, Editura Clusium, 1995
5. Patraș, Antonio, *Ion D. Sîrbu- de veghe în noaptea totalitară*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2003
6. Sorohan, Elvira, *Ion D. Sîrbu sau suferința spiritului captiv*, Iași, Editura Junimea, 1999
7. Velea, Dumitru, *Scrieri despre Gary*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2009

II. Studii în volume

1. Anghelescu, Mircea, „*Vina*” în *literatură și discursul autobiografic*, în vol. *Cămașa lui Nessus*, București, Editura Cartea Românească, 2000
2. Grigurcu, Gheorghe, *Ion D. Sîrbu – Jurnalul*, în vol. *A doua viață*, București, Editura Albatros, 1997
3. Nemoianu, Virgil, *Ion D. Sîrbu, satira și lirismul*, eseu care prefațează volumul de corespondență *Traversarea cortinei*, Timișoara, Editura de Vest, 1994
4. Nicolaescu, Lelia, *Ion D. Sîrbu, despre sine și despre lume*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1999
5. Regman, Cornel, *Lectură în manuscris. „Adio, Europa!”*, în vol. *Dinspre „Cercul Literar” spre „Optzeciști”*, București, Editura Cartea Românească, 1997
6. Simuț, Ion, *Satiră și umor cu Ion D. Sîrbu*, în vol. *Incursiuni în literatura actuală*, Oradea, Editura Cogito, 1994
7. Dosar I.D. Sîrbu, revista „Verso”, nr. 71, 16-31 octombrie 2009.

III. Studii in periodice

1. Bal, Mihaela, *Ion D. Sîrbu și copilăria refăcută prin povestiri*, în „Rostirea Românească”, Sibiu, an II, nr. 7-8, iulie-august, 1996
2. Grigurcu, Gheorghe, *Ion D. Sîrbu ca personaj*, în „Viața Românească”, XCIII, nr. 3, martie 1998
3. Manolescu, Florin, *Caietele de noapte*, în „Luceafărul”, nr. 40/1991
4. Mihăilescu, Dan C., *Singurătatea histrionului* (I, II, III), în „22”, nr. 7 (262), 15-21 februarie, nr.8 (263), 22-28 februarie, nr. 9 (264), 1-7 martie 1995
5. Popa, Mircea, *Începuturile literare ale lui Ion D. Sîrbu* (I-II), în „Familia”, nr. 7-8,9/1996
6. Sorohan, Elvira, *Corespondența lui Ion D. Sîrbu ca document* (I-II), în „Jurnalul literar”, nr. 27-30, august 1997; nr. 31-34, septembrie 1997
7. Simuț, Ion „O satiră politico-filosofică”, în *România literară*, vol. 40, nr. 8, 29 februarie 2008, p. 13
8. Ștefănescu, Alex, *Un răs nervos*, în „România literară”, nr. 32, 16-22 august 1995
9. Ungureanu, Cornel, *Acei oameni minunați în exilurile lor mântuitoare*, în „Orizont”, nr. 7/1994
10. Vartic, Ion, „*Un oarecare Ion D. Sîrbu*”: *Bufonul generației sale*, în „Apostrof”, nr. 10-12/1994
11. Zamfir, Mihai, *Ion D. Sîrbu. Traversarea cortinei. Vocea înăbușită*, în „22”, nr. 28 (229), 13-19 iulie 1994

IV. Dicționare și istorii literare

1. *Dicționarul analitic de opere literare românești, coordonat de Ion Pop*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1998
2. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela
3. 45, Pitești, 2008
4. Popa, Marin, *Dicționar de literatură română contemporană*,
5. Editura Albatros, București, 1997

6. Simion, Eugen, *Dicționarul general al literaturii române*, Editura
7. Univers Enciclopedic, București, 2007
8. Zăciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul Scriitorilor*
9. *Români, (R-Z)*, Editura Albatros, București, 2002

V. Bibliografie literară generală

1. Alighieri, Dante, *La Divina Commedia*. Testo critico a cura di Mario Casella, Bologna, Nicola Zanichelli, MCMXIII
2. Arghezi, Tudor, *Poezii*. Ediție și postfață de G. Pienescu, cu o prefață de Ion Caraion, București, Editura Cartea Românească, 1980
3. Blaga, Lucian, *Poezii*, vol. I, ediție critică și studiu introductiv de George Gană, București, Editura Minerva, 1982
4. Blaga, Lucian, *Teatru*, ediția critică și studiu introductiv de George Gană, București, Editura Minerva, 1986
5. Borges, Jorge Luis, *Cartea de nisip*. Traduceri de Cristina Hăulică și Andrei Ionescu, Iași, Editura Polirom, 2011
6. Bulgakov, Mihail, *Maestrul și Margareta*. Traducere din rusă de Ion Covaci. Postfață de Ion Vartic, București, Editura Humanitas, 1997
7. Camus, Albert, *Ciuma*. Traducerea din limba franceză Olga Mărculescu, București, Editura RAO, 1993
8. Caragiale, Mateiu, *Craii de Curtea Veche*, Craiova, Editura Cartea Nouă, 1991
9. Creangă, Ion, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Minerva, Colecția B.P.T., 1971
10. Dostoievski, F.M., *Frații Karamazov*. Traducere de Ovidiu Constantinescu și Isabella Dumbravă, Editura Victoria, 1993.
11. Eliade, Mircea, *Integrala prozei fantastice*, Iași, Editura Moldova, 1994
12. Feuchtwanger, Lion, *Înțelepciunea nebunului*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1966
13. Filimon, Nicolae, *Ciocolii vechi și noi*, București, Editura Minerva, 1978

14. Ghica, Ion, *Scrisori către Vasile Alecsandri*, București, Editura pentru Literatură, 1967
15. Kafka, Franz, *Procesul*. Traducere din limba germană Gellu Naum. Ediție revăzută și adăugită de Gabriel Pârnu, București, Editura RAO, 1994
16. Kundera, Milan, *Gluma*. Traducere din limba cehă de Jean Grosu, București, Editura Univers, 1992
17. Negoïtescu, Ion, *Straja dragonilor, Memorii 1921-1941*, București, Editura Humanitas, f.a.
18. Negoïtescu, Ion, Stanca, Radu, *Un roman epistolar*, București, Editura Albatros, 1978
19. Noica, Constantin, *Jurnal filosofic*, București, Humanitas, 2012
20. Plautus, Titus Maccius, *Militarul fanfaron*. În românește de Nicolae Teică, București, Editura Minerva, Colecția B.P.T., 1973
21. Soljenițin, Aleksandr, *Iubește revoluția!*. Traducere din limba rusă și note de Vadim Vasiliu, București, Editura Art, 2012
22. Steinhardt, Nicolae, *Jurnalul fericirii*, Cluj, Editura Dacia, 1991
23. Steinhardt, Nicolae, *Primejdia mărturisirii*, București, Humanitas, 2006
24. Velea, Dumitru, *Femeia cu sacoșele*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1997

VI. Bibliografie teoretică

1. Adorno, W. Theodor, *Teoria estetică*. Traducerea din limba germană de Andrei Corbea, Gabriel H. Decuble, Cornelia Eșianu, Pitești, Editura Paralela 45, 2005
2. Alain, Chartier Emile, *Un sistem al artelor frumoase*. Traducere de Alexandru Baci. Cuvânt înainte de Ion Pascadi, București, Editura Meridiane, 1969.
3. Aristotel, *Politica*. Traducerea de El. Bezdechi. Această ediție actualizează lucrarea *Politica* apărută la Editura Cultura Națională în anul 1924, f.l. Editura Antet, f.a.
4. Aristotel, *Poetica*. Studiu introductiv, traducere și comentarii de D.M. Pippidi. Ediția a III-a îngrijită de Stella Petecel, București, Editura Iri, 1998

5. Aristotel, *Categorii*. Traducere de Traian Brăileanu. Revizuirea traducerii, postfață și note de Gh. Vlăduțescu, București, Editura Paideia, 2007
6. Antohi, Sorin, *Utopica. Studii asupra imaginarului social*, București, Editura Științifică, 1991
7. Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile voinței*, Traducere de Irina Mavrodin. București, Editura Univers, 1998
8. Bachelard, Gaston, *Psihanaliza focului*. Traducere de Lucia Ruxandra Munteanu. Prefață de Romul Munteanu, București, Editura Univers, f.a.
9. Balotă, Nicolae, *Euphorion*, București, Editura pentru Literatură, 1969
10. Baltrusaitis, Jurgis, *Metamorfozele goticului*. Traducere de Paul Teodorescu. Prefață de Dan Grigorescu, București, Editura Meridiane, 1978
11. Berlin, Isaiah, *Simțul realității. Studii asupra ideilor și istoriei acestora*. Ediție de Henry Hardy. Introducere de Patrick Gardiner. Traducere și postfață de Laurian Kertesz, București, Editura Univers, 2004
12. Biblia, Chișinău, Societatea Biblică Internațională din Republica Moldova, 1994
13. Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*, București, Editura Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944
14. Blanchot, Maurice, *Spațiul literar*. Traducerea Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1980
15. Boboc, Marian, *Pribeगी turistice în Valea Jiului*, Craiova, Editura Autograf MJM, 2011
16. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Editura Humanitas, 1998
17. Boia Lucian, *Mitologia științifică a comunismului*, București, Humanitas, 2000
18. Boia Lucian, *Între înger și fiară. Mitul omului diferit din Antichitate până în zilele noastre*. Traducere din franceză de Brândușa Prelipceanu și Lucian Boia, București, Humanitas, 2011
19. Braga, Corin, *De la arhetip la anarhetip*, Iași, Editura Polirom, 2006
20. Braga, Corin, *Concepte și metode în cercetarea imaginarului. Dezbaterile Phantasma*, Iași, Polirom, 2007

21. Borev, I.B., *Sistemul categoriilor estetice*. În românește de Alexandru Bobeica, București, Editura Științifică, 1966
22. Braga, Mircea, *Teorie și metodă. Eseu despre izvoarele aventurii metodologice moderne*, Sibiu, Editura Imago, 2002
23. Bălan, Mircea, *Istoria prostituției*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2006
24. Brentano, Franz, *Despre multipla semnificație a ființei la Aristotel*, București, Editura Humanitas, 2003
25. Caillois, Roger, *În inima fantasticului*, București, Editura meridiane, 1971
26. Campanella, Tommaso, *Cetatea Soarelui – ideea politică a unei republici filosofice*. Traducerea de Corneliu Vilt; studiu introductiv de Mircea Ioanid. București, Editura Științifică, 1959
27. Cathcart, Thomas, Klein, Daniel, *Aristotel și furnicarul merg la Washington...mic antitratat de abureală politică*. Traducere din limba engleză Adriana Bădescu, București, Nemira, 2007
28. Cathcart, Thomas, Klein, Daniel, *Platon și ornitorincul intră într-un bar...mic tratat de filosofie*. Traducere din limba engleză Adriana Bădescu, București, Nemira, 2007
29. Chervel, Yves, *La Litterature Comparee*, Paris, Presses Universitaires de France, 1989
30. Chevalier, Jean, Gheerbrandt, Alain, *Dicționar de simboluri. Mituri vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*. Traducerea a fost făcută după ediția 1969 revăzută și adăugită, apărută în colecția „Bouquins”, București, Editura Meridiane, 1994
31. Cioran, Emil, *Exerciții de admirație*, București, Humanitas, 1983
32. Croce, Benedetto, *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală. Teorie și istorie*. Traducere Dumitru Trancă. Studiu introductiv Nina Facon, București, Editura Univers, 1970
33. De Beauvoir, Simone, *Al doilea sex*. Traducere Diana Bolcu. București, Editura Univers, 1998
34. Corti, Maria, *Cântecul sirenelor*. Traducere de Ștefania Mincu. Postfață de Marin Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1991

35. De Coulanges, Fustel, *Cetatea antică*. Traducerea Mioara și Pan Izverna. Traducerea notelor de Elena Lazăr. Prefață de Radu Florescu, București, Editura Meridiane, 1984
36. Delumeau, Jean, *Frica în Occident*. Traducerea de Ingrid Ilinca, București, Editura Meridiane, 1986
37. Derrida, Jacques, *Credință și Cunoaștere*. Traducere de Emilian Cioc, Pitești, Editura Paralela 45, 2004
38. ****Dicționar de estetică generală*, București, Editura Politică, f.a.
39. Eco, Umberto, *Lector in fabula*. În românește de Marina Spalas. Prefață de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura Univers, 1991
40. Eco, Umberto, *Limitele interpretării*. Traducere de Ștefania Mincu și Daniela Bucșă, Constanța, Editura Pontica, 1996
41. Eco, Umberto, *Șase plimbări prin pădurea narativă*. Traducerea de Ștefania Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1997
42. Eliade, Mircea, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, Chișinău, Editura Universitas, 1994
43. Constantin Enăchescu, *Expresia plastică a personalității*, București, Editura Științifică, 1975
44. Enăchescu, Constantin, *Neuropsihologie*, București, Editura Victor, 1996
45. Enăchescu, Constantin, *Experiența vieții interioare și cunoașterea de sine de la Socrate la Freud*, București, Editura Paideia, 2001
46. Enăchescu, Constantin, *Fenomenologia nebuniei. Semnificația Alterității Persoanei ca negare de sine*, București, Editura Paideia, 2004
47. Enăchescu, Constantin, *Fenomenologia trupului*, București, Editura Paideia, 2007
48. ****Etic și estetic. Studii de estetică și teoria artei*, București, Editura Meridiane, 1979
49. Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile*. Traducerea de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu. Studiu introductiv de Mircea Martin. Dosar de Bogdan Ghiu, București, Editura Univers, 1996

50. Foucault, Michel, *Istoria nebuniei în epoca clasică*. Traducerea Mircea Vasilescu, București, Humanitas, 1996
51. Foucault, Michel, *Arheologia cunoașterii*. Traducere în românește de Bogdan Ghiu, București, Editura Univers, 1999
52. Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene*. Traducerea din limba germană de Carmen Erena, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1992
53. Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*. Traducere de Mihaela Eftimiu, București, Editura Paideia, 2004
54. Gadamer, Hans-Georg, *Adevăr și Metodă*. Traducere în română de Gabriel Cercel și Larisa Dumitru, Gabriel Kohn, Călin Peteană, Editura Teora, 2001
55. Gauchet, Marcel, *Dezvrăjirea lumii. O istorie politică a religiei*. Traducere și postfață de Vasile Tonoiu, București, Editura Științifică, 1995
56. Ghițulescu, Constanța, *În șalvari și cu ișlic. Biserică, sexualitate, căsătorie și divorț în Țara Românească a secolului al XVIII-lea*, București, Humanitas, 2004
57. Guenon, Rene, *Criza lumii moderne*. Traducerea Anca Manolescu, București, Editura Humanitas, 2008
58. Hartmann, Nicolai, *Estetica*. În românește de Constantin Floru, cu un studiu introductiv de Alexandru Boboc, București, Editura Univers, 1974.
59. Hegel, Georg, Wilhelm, Friederich, *Fenomenologia spiritului*. Traducere de Virgil Bogdan, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010
60. Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*. Traducere și note Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu. Studiu introductiv de Constantin Noica, București, Humanitas, 1995
61. Heidegger, Martin, *Ființă și Timp*. Traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, București, Humanitas, 2006
62. Hersch, Jeanne, *Mirarea filozofică. Istoria filozofiei europene*. Traducerea din franceză de Drăgan Vasile, București, Editura Humanitas, 2006
63. Ianoși, Ion, *Estetica*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978

64. Ingarden, Roman, *Studii de estetică*. Traducerea Olga Zaicik, București, Editura Univers, 1978
65. Ionescu, Andrei, Onea, Cristina, Toma, Ion, *Fizica*, București, Editura Art, 2006
66. Iosifescu, Silvian, *Literatura de frontieră*, București, Editura Enciclopedică Râmână, 1971
67. Jauss, Hans Robert, *Experiență estetică și hermeneutică literară*. Traducere de Andrei Corbea, București, Editura Univers, 1983
68. Jung, C. G., *Arhetipurile și inconștientul colectiv*. Traducere din limba germană de Dana Verescu, Vasile Dem. Zamfirescu, București, Editura Trei, 2003
69. Jung, Gustav Carl, *Simboluri ale transformării*. Traducerea Maria-Magdalena Anghelescu, București, Editura Universitas, 1999
70. Jung, Carl, Gustav, *Tipuri psihologice în Opere complete*, vol. 6. Traducere din limba germană de Viorica Nișcov, București, Editura Trei, 2003
71. Kant, Immanuel, *Critica facultății de judecare*, Traducere, Studiu introductiv, Studiu asupra traducerii, Note, Bibliografie selectivă, Index de concepte germano-român, Index de concepte de Rodica Croitoru, București, Editura Bic All, 2007
72. Kant, Immanuel, *Critica rațiunii pure*. Traducere de Nicolae Bagdasar și Elena Moisuc. Ediția a III-a îngrijită de Ilie Pârvu, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009
73. Kant, Immanuel, *Observații asupra sentimentului de frumos și sublim*. Traducere , Studii introductive, Studii asupra traducerii, Note, Bibliografie, Index de concepte germano-român, Index de termeni de Rodica Croitori, București, Editura ALL, 2008
74. Kant, Immanuel, *Scrisori moral-politice*. Traducere, studii introductive, note și indici de Rodica Croitoru, București, Editura Științifică, 1991
75. Kernbach, Victor, *Mit, mitogeneză, mitosferă*, București, Editura Casa Școalelor, 1995

76. Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*. Antologie de texte cu o introducere în mitologie, comentarii critice și note de referință, București, Editura științifică și enciclopedică, 1978
77. Koselleck, Reinhard, *Conceptele și istoriile lor. Semantica și pragmatica limbajului social-politic cu două contribuții ale lui Ulrike Spree și Wllibald Steinmetz*. Traducerea din limba germană de Gabriel H. Decuble și Mari Oruz, București, Editura Art, 2009
78. Kunzmann, Peter, Burkard, Franz-Peter, Wiedmann, Franz, *Atlas de filozofie*. Traducerea din limba germană de Monica-Maria Aldea, București, Editura Rao, 2004
79. Liiceanu, Gabriel, *Despre minciuna*, București, Editura Humanitas, 2006
80. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filozofia culturii*, București, Editura Humanitas, 2005
81. Lipps, Theodor, *Estetica. Bazele esteticii*. Traducere de Grigore Popa. Prefață de Victor Ernest Mașek, București, Editura Meridiane, 1987
82. Lipps, Theodor, *Estetica. Contemplarea estetică și artele plastice*. Traducere de Grigore Popa. Prefață de Victor Ernest Mașek. București, Editura Meridiane, 1987
83. Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, București, Editura Minerva, 1981
84. Lukacs, Georg, *Estetica*. În românește de Dieter Paul Fuhrmann și H.R. Radian. Ediție îngrijită de Dieter Paul Fuhrmann, București, Editura Meridiane, 1974
85. Maimonides, Moise, *Călăuza rătăciților*, București, Editura Hasefer, 2000
86. Maiorescu, Titu, *O cercetare critică asupra poeziei române la 1867 în Critice*. Ed. îngrijită și tabel cronologic de Domnica Filimon. Introducere de Eugen Todoran. București, Editura Eminescu, 1978
87. Malbranche, *Tratat de morală*. Traducere, studiu introductiv și note de Marius Motogna, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2011
88. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, Paralela 45, 2009
89. Manolescu, Ion, *Literatura memorialistică*, București, Humanitas, 1996

90. Martin, Alberto, Negri, Renata, *Cezanne e il post-impressionismo*, Milano, Editura Dino Fabri, 1967
91. Marx, Karl, Engels, Friederich, *Manifestul Partidului Comunist*, Ediția a II-a îngrijită de Cristian Preda, București, Editura Nemira, 2006
92. Merleau-Ponty, Maurice, *Phenomenologie de la perception*, Collection Tel, Editions Gallimard, 1945
93. Mircică, Nela, *Gândire fenomenologică și intenționalitate*, București, Editura Etnologică, 2009
94. Mihăilescu, Dan C., *Literatura română în postceaușism*, Iași, Polirom, 2004
95. Morus, Thomas, *Utopia*, f.l., Editura Antet, f.a.
96. Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Editura Cartea Românească, 2008
97. Negrici, Eugen, *Imanența literaturii*, București, Editura Cartea Românească, 2009
98. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. 1948-1964*, București, Editura Cartea Românească, 2010
99. Nemoianu, Virgil, *O teorie a secundarului, Literatură, progres și reacțiune*. Traducerea Silvia Sasz Câmpeanu, București, Editura Minerva, BPT, 1997
100. Nietzsche, Friederich, *Dincolo de Bine și de Rău*. Traducere din germană de Francisc Grunberg. Ediția a cincea, București, Humanitas, 2011
101. Noica, Constantin, *Povestiri despre Om*, București, Cartea Românească, 1980
102. Pascu, Constantin, Angelescu, Tania, Mircea, Munteanu, Velea, Dumitru, *Teatrul dramatic „Ion D. Sîrbu” Petroșani sau Teatrul în Valea Jiului*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2008
103. Platon, *Opere V. Republica. Partea a II-a*, Ediție îngrijită de Constantin Noica, Petru Creția preliminară, note și anexă de Andrei Cornea, București, Editura Științifică și enciclopedică, 1986
104. Platon, *Scrisorile. Dialoguri suspecte. Dialoguri apocrife*. Traducere, introducere și note de Șt. Bezdechi, București, Editura Iri, 1996

105. Platon, *Dialoguri*. Traducere de Cezar Papacostea, București, Editura Univers Enciclopedic, 2010
106. Popa, Marian, *Comicologie*, București, Editura Univers, 1976
107. Popa, Marian, *Homo fictus*, București, EPL, 1968,
108. Ranga, V., Teodorescu, Exarcu, I., *Anatomia și fiziologia omului*, București, Editura Medicală, 1970
109. Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*. Traducerea de Ilie Gyurcsik și Margareta Gyurcsik, Timișoara, Editura Amarcord, 2001
110. Roșca, D.D., *Existența tragică. Încercare de sinteză filosofică*, București, Editura Științifică, 1968
111. Saint-Exupery, Antoine de, *Citadela*. Traducerea din limba franceză Șerban Florea, ediția a II-a. București, Editura RAO, 1993
112. Saramango, Jose, *Eseu despre luciditate*, București, Editura Polirom, 2008
113. Sartre, Jean-Paul, *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*. Traducere de Adriana Neacșu, Pitești, Editura Paralela 45, 2006
114. Schweizer, Andreas, *Itinerarul sufletului în ținuturile tainice. Cartea egipteană Amduat despre lumea egipteană subpământeană*. Traducerea de Adela Motoc, București, Editura Saeculum IO, 1999
115. Simuț, Ion, *Revizuirii (eseuri)*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995
116. Simuț, Ion, *Reabilitarea ficțiunii*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2004
117. Stanca, Sebastian, *Monografia istorico-geografică a localității Petroșani*, Ediție îngrijită de Dumitru Velea, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1996
118. Schiller, Friedrich, *Scrieri estetice*. Traducere și note de Gheorghe Ciorogaru, București, Editura Univers, 1981
119. Stanca, Sebastian, *Monografia istorico-geografică a localității Petroșani*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 1996

120. Starobinski, Jean, *Textul și interpretul*. Traducerea și prefață de Ion Pop, București, Editura Univers, 1985
121. Steiner, George, *Moartea tragediei*. Traducerea din engleză de Rodica Tiniș, București, Humanitas, 2008
122. Strauss, Leo, *Cetatea și Omul*. Traducerea Radu Pavel Gheo, Iași, Editura Polirom, 2000
123. Tismăneanu, Vladimir, Dobrințu, Dorin, Vasile, Cristian, *Analiza dictaturii comuniste din România. Raport final*, București, Editura Humanitas, 2009
124. Vaihinger, Hans, *Filosofia lui ca și cum*. Traducere de Cristina Dumitru, Rareș Moldovan, Octavian More, București, Editura Nemira, 2001
125. Velea, Dumitru, *Forme vii*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2007
126. Velea, Dumitru, *Ochiul și mâna*, Petroșani, Editura Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, 2005
127. Velea, Dumitru, *Pragul de sus*, Craiova, Editura Sitech, 2010
128. Vianu, Tudor, *Estetica*. Textul ediției a fost reprodus după ediția a treia apărută în 1945. Îngrijirea textului a fost făcută de Vlad Alexandrescu. București, Editura Orizonturi, f.a.
129. Vianu, Tudor, *Filosofia culturii și teoria valorilor*. Ediție îngrijită de Vlad Alexandrescu. Text stabilit de Vlad Alexandrescu și Adriana Zaharia. Studiu introductiv și Repere critice de Ilie Pârvu, București, Editura Nemira, 1998
130. Vigarello, Georges (coordonator), Corbin, Alain, Courtine, Jean-Jacques, *Istoria corpului. II. De la Revoluția Franceză la Primul Război Mondial*. Volum coordonat de Alain Corbin. Autori: Alain Corbin, Olivier Faure, Richard Holt, Segolene Le Men, Henri-Jacques Stiker, Georges Vigarello, Henri Zerner. Traducere din limba franceză de Simona Manolache, Cornelia Biholaru, Cristina Drahta, Giuliano Sfichi, București, Editura Art, 2009
131. Vigarello, Georges (coordonator), Corbin, Alain, Courtine, Jean-Jacques, *Istoria corpului. III. Mutațiile privirii. Secolul XX*. Volum coordonat de Jean-

Jacques Courtine. Autori: Stephane Audoin-Rouzeau, Antoine de Baecque, Annette Becker, Jean-Jacques Courtine, Frederic Keck, Yves Michaud, Anne Marie Moulin, Pascal Ory, Paul Rabinow, Anne-Marie Sohn, Annie Suquet, Georges Vigarello. Traducere din limba franceză de Simona Manolache, Mihaela Arnat, Muguraș Constantinescu, Giuliano Sfichi, București, Editura Art, 2009

132. Vulcănescu, Mircea, *Dimensiunea românească a existenței*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1991
133. Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985
134. Weber, Max, *Etica protestantă și spiritual capitalismului*. Traducerea de Alexandru Daicovici. Prefață de prof. dr. Ioan Mihăilescu, București, Editura Humanitas, 1993
135. Wunenburger, Jean-Jacques, *Imaginarile politicului*. Traducerea din franceză de Ionel Bușe și Laurențiu Ciontescu-Samfireag. Ediție îngrijită de Ionel Bușe, București, Editura Paideia, 2003
136. Wunenburger, Jean-Jacques, *Utopia sau criza imaginarului*. Traducerea de Tudor Ionescu, Cluj, Editura Dacia, 2003

VII. Sitografie

1. Baudrillard, Jean, *Rădăcinile răului*: <http://atelier.liternet.ro/articol/5316/Cyrl-de-Graeve-Ariel-Kyron-Jean-Baudrillard/Rădăcinile-răului>
2. *Războiul rece*, <http://facultate.regielive.ro/cursuri/istorie-universală/războiul-rece10668.html>
3. http://ro.wikipedia.org/wiki/Jurnal_intim
4. <http://www.revistanoinu.com/Ion-D.-Sirbu-%E2%80%93-eternul-detinut.html>
5. <http://berile-de-aur.blogspot.ro/2011/04/din-jurnalul-unui-jurnalist-fara-jurnal.html>

6. <http://grupareaaproape.wordpress.com/2007/01/04/id-sirbu-jurnalist-fara-jurnal-2005/>
7. http://www.academia.edu/2045110/Critici_romani_contemporani
http://www.academia.edu/1070678/DIACHRONIC_CHANGE_IN_THE_SEMANTIC_CONFIGURATION_OF_SIX_VERB-PREPOSITION_COMBINATIONS